

ДЕ ПРАВДА, ТАМ МУСИТЬ БУТИ ПОБІДА
ІВАН ПУЛЮЙ

УКРАЇНСЬКА МОВА В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ: ОНОВЛЕННЯ ПРОГРАМ І ПІДРУЧНИКІВ

АКТУАЛЬНІ АКЦЕНТИ НУШ

Методика розв'язує чотири завдання: для чого навчати, чого навчати, як навчати, як контролювати результат?» пропущено важливий складник – «кого навчати?», оскільки сьогодення потребує врахування типологічних характеристик учнів, щоб спроjektувати вплив навчального предмета на особистість.

Горощіна Олена Миколаївна,
доктор педагогічних наук, професор, завідувачка
відділу навчання української мови та літератури
Інституту педагогіки НАПН України

АКТУАЛЬНІ АКЦЕНТИ НУШ

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

ВСЬОУКРАЇНСЬКИЙ РОЗКЛАД ОСВІТА НАУКА ЗАКОНОДАВСТВО МІНІСТЕРСТВО ПРЕСЦЕНТР

люди з порушеннями зору

Головна Освіта Загальна середня освіта Нова українська школа Державний стандарт базової середньої освіти

ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Відповідь на поширені запитання щодо Державного стандарту базової середньої освіти

Державний стандарт визначає мету та принципи освітнього процесу в закладах базової середньої освіти, має загальною характерністкою змісту навчання, покликана допомогти до досягнення результатів навчання та критеріїв для оцінки навчання. Документ було затверджено 30 вересня 2020 року. Державний стандарт базової середньої освіти **впроваджено** на сайті Кабінету Міністрів.

Перейти ключові компетенції та наскрізні умови, закладені в Державний стандарт. Базається на

<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>

- ❑ **ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ базової і повної загальної середньої освіти** (ЗАТВЕРДЖЕНО постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392, із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ від 7 серпня 2013 р. № 538) **втрачає чинність 01.09.2026 року**.
- ❑ **ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ базової середньої освіти** (ЗАТВЕРДЖЕНО постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898) **застосовується з 01.09.2022 року**.
- ❑ Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти (наказ МОН від 19.02.2021 № 235)
- ❑ **ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ профільної середньої освіти** **розробляється**

АКТУАЛЬНІ АКЦЕНТИ НУШ

Державний стандарт базової середньої освіти (2020)

Головна ідея нової української школи і нового Державного стандарту – навчання, побудоване на компетентностях.

Компетентність – це динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність”.

Закон України “Про освіту”

- ❑ У Державному стандарті для кожної освітньої галузі визначено мету, загальні результати галузі і обов’язкові результати здобувачів освіти;
- ❑ міститься Базовий навчальний план, у якому вказано кількість годин, відведену на вивчення тої чи іншої освітньої галузі в кожному класі

АКТУАЛЬНІ АКЦЕНТИ ВОЄННОЇ ЛІНГВОДИДАКТИКИ

Моніторингове дослідження якості освітньої діяльності у ЗЗСО в умовах воєнного стану

(тестування учнів 6, 8 класів)

Презентація моніторингового дослідження якості освіти в умовах воєнного стану:

результати тестування учнів 6, 8 класів з української мови та математики

Мета: визначення та відстеження результатів навчання учнів 6 та 8 класів з української мови і математики (алгебри та геометрії).

Процедура – дослідження проводилося онлайн на платформі ВШО:

♦ очно, дистанційно, у змішаному форматі

Вибірка – 280 ЗЗСО
(Схід, Захід, Північ, Південь, Центр та місто Київ)

Етапи проведення:

I – травень 2023,

II – травень 2024

III – травень 2025

♦ Забезпечено очне/онлайн спостереження за 1233 тестуваннями

Тест	Кількість учасників, які виконали усі частини тесту
Математика, 6-й клас	5652
Українська мова, 6-й клас	5683
Математика, 8-й клас	5473
Українська мова, 8-й клас	5645

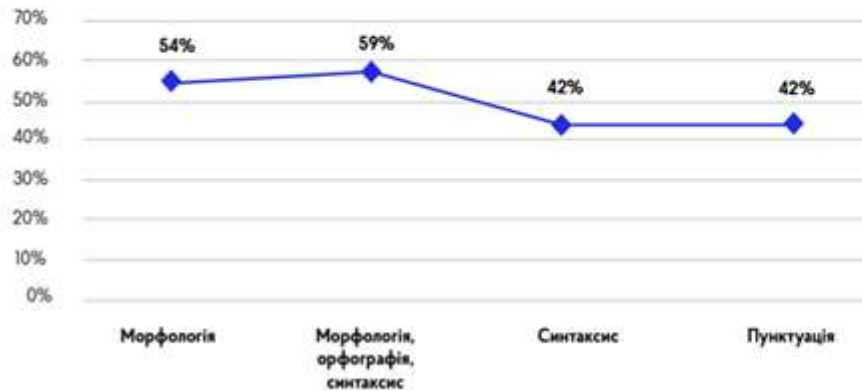

АКТУАЛЬНІ АКЦЕНТИ ВОЄННОЇ ЛІНГВОДИДАКТИКИ

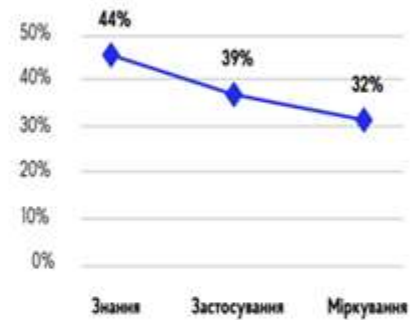
Рівень навчальних досягнень учнів 8 класів

за 4-рівневою шкалою, прийнятою в моніторинговому дослідженні

Українська мова, 8 клас

Середня складність тестових завдань
(за когнітивними вимірами)

Українська мова

АКТУАЛЬНІ АКЦЕНТИ ВОЄННОЇ ЛІНГВОДИДАКТИКИ

Чинники, що впливали на успішність виконання тесту

Регіон, де знаходиться заклад освіти

НАЙВИЩІ РЕЗУЛЬТАТИ

продемонстрували учні, що навчаються у закладах східних областей і м. Києва

НАЙНИЖЧІ – на Півдні

З математики учні з Києва та Сходу показували на 1 бал вищі результати

Різниця в успішності з української мови – менша, але зберігається

Тип місцевості

Учасники, які навчаються у місті, отримали **дещо кращі результати тестування** ніж ті, які навчаються у селі. Різниця більша з математики ніж з української мови.

За оцінками вчителів, близько 30 % учнів/учениць не мають постійного доступу до освітнього процесу в умовах війни, з-поміж регіонів – найбільше на Півдні – 40 %. (З дослідження якості організації освітнього процесу в умовах війни, грудень 2022 – січень 2023 рр.)

АКТУАЛЬНІ АКЦЕНТИ ВОЄННОЇ ЛІНГВОДИДАКТИКИ

Тенденції в організації освітнього процесу під час війни

Обмежений доступ до освітнього процесу:

- ▶ 30 % учнів не мають постійного доступу до освітнього процесу в умовах війни
- ▶ у містах більше учнів мають доступ до навчання, ніж у селах

Погіршення психологічного стану, втрата мотивації учасників освітнього процесу

за оцінкою педагогів

- ▶ кількість учнів, які почуваються тривожно, зросла вдвічі у порівнянні з початком лютого 2022 року

Втрати у навчальному часі (пропущені навчальні заняття):

- ▶ постійні повітряні тривоги
- ▶ відсутність електропостачання, інтернету та укриттів

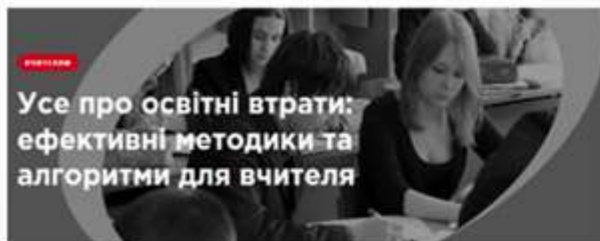
Зниження успішності учнів

за оцінкою педагогів

- ▶ у селах про погіршення результатів навчання учнів зазначає більше вчителів, ніж у містах

Українська мова –
57 % педагогів у селах, 44 % – у містах
Іноземна мова –
52 % педагогів у селах, 47 % – у містах
Математика –
45 % педагогів у селах, 40 % – у містах

ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ

https://osvitoria.media/experience/vse-pro-osvitni-vtraty-efektyvni-metodykyta-algorytmy-dlya-vchytelya/?fbclid=IwAR2ywPLyAijfJgvlGnhzO5dDL_3kxcnRTmG0ZTCuZRpECM_g2_zsw6yrJls

Самостійна робота учнів (визнали 84% керівників міських шкіл та 78% сільських)

Виділення додаткових годин для індивідуальних та групових консультацій

МЕХАНІЗМИ І РЕСУРСИ ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ І РОЗРИВІВ

Створення платформ репетиторства чи/або тьюторингу

Розроблення гейміфікованих цифрових освітніх ресурсів

Презентація моніторингового дослідження якості освіти в умовах воєнного стану: результати тестування учнів 5, 8 класів з української мови та літератури

<https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/Buklet-22Podolannya-osvitnih-vtrat22-2.pdf>

Catch-up Programmes: 10 Principles for Helping Learners Catch Up and Return to Learning

https://inee.org/sites/default/files/resources/AEWG%20Catch-up%20Programmes%20-%2010%20Principles_screen.pdf

<https://drive.google.com/file/d/1FqAchKvUE3E1C4bfGijjHXuHl18sCr9KE/view>

АКТУАЛЬНІ АКЦЕНТИ ВОЄННОЇ ЛІНГВОДИДАКТИКИ

Минулого навчального року до мене часто зверталися родини й учителі учнів молодшої школи. Під час читання деяких текстів у дітей траплялися напади тривоги, істерики й панічні атаки. Після цього я вирішила проаналізувати навчальну літературу й зробити примітки до підручників, щоб учителі розуміли, у чому варто бути обережними, а де ліпше в опрацюванні текстів чи додаткових завдань змістити акценти, щоб уникнути стигматизації. Тож запропонувала те, що може допомогти дітям і дорослим уникнути ретравмування.

Я перечитала і проаналізувала 43 підручники (86 книжок) для початкової школи з української мови та літератури (читання). Це був мій внутрішній запит й ініціатива. Примітки передала колегам з НПА й отримала антидискримінаційну експертизу. Вдячна Валерії Палій, Лідії Чорній та Ілоні Рашковській за підтримку й експертизу. Усі пропозиції надіслала видавництвам. Деякі з них уже відповіли, подякували за рекомендації й запропонували співпрацю.

З поваги до їхньої роботи я не буду оприлюднювати назви видавництв й імена авторів підручників. Їх розробляли до війни, ніхто не міг врахувати зміну контекстів нашого життя.

Нижче — пропозиції щодо опрацювання матеріалу для вчителів. Окрім того ці рекомендації можуть стати путівником для авторів і видавців, які працюють над новими підручниками для шкіл.

З повагою —

Світлана Ройз, дитяча й сімейна психологиня

**Не ретравмувати дітей:
рекомендації щодо
використання контенту
в підручниках**

№ 2 (2017)

Опубліковано 3 червень 2017

Український педагогічний журнал • 2017 • № 2

Бондаренко Неллі Володимирівна – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу вивчення української мови та літератури Інституту педагогіки НАПН України. *Кільо наукових інтересів: методика навчання української мови; програмотворення, підручникотворення.*
e-mail: nelly.bondarenko@ukr.net

Косачук Сергій Володимирович – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України. *Кільо наукових інтересів: теорія освіти і навчання; програмотворення, психодідактика.*
e-mail: 3581ek@bigmir.net

УДК 373.5:371.214:(811.161.2:371.315)

РЕФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ: БІЛЬШЕ ЗАПИТАНЬ, НІЖ ВІДПОВІДЕЙ

У статті розглянуто проблему створення навчальних програм, що є основою освітньої реформи в Україні. Обґрунтовано необхідність розвитку програмотворення як наукового підґрунтя реформи навчальних програм. Проаналізовано вітчизняний досвід і стан програмотворення. Уясовано причини нецільової якості навчальних програм. Зроблено застереження від прагматизму на майбутнє. Строго позначено доцільність заповнень з проєкцією на українську реальність і прицільність. Визначено умови позитивних зрушень у теорії і практиці програмотворення.

Ключові слова: освітня реформа; програмотворення; навчання української мови.

3 історії, теорії і практики програмотворення

Програма будь-якого предмета – це частина культури нації.

Борис Степанишин, кандидат педагогічних наук, професор, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки (1995)

КОМПЕТЕНТІСНО
ЗОРІЄНТОВАНІ ЗАВДАННЯ:
ЗМІСТ І СТРУКТУРА

КОМПЕТЕНТНІСТЬ

НАБУТА В
ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНТЕГРОВАНА
ЗДАТНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ, ЯКА
СКЛАДАЄТЬСЯ ІЗ ЗНАНЬ, ДОСВІДУ,
ЦІННОСТЕЙ І СТАВЛЕННЯ, ЩО
МОЖУТЬ ЦІЛІСНО РЕАЛІЗОВУВАТИСЯ
НА ПРАКТИЦІ

ВИКОРИСТАННЯ КОМПЕТЕНТІСНИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ

На формування
однієї з
компетентностей

На формування
ключових
компетентностей

Комплексні
компетентнісні
завдання,
деталізовані
ситуаціями

Комплексні
компетентнісні
завдання без
заданого плану
розв'язування

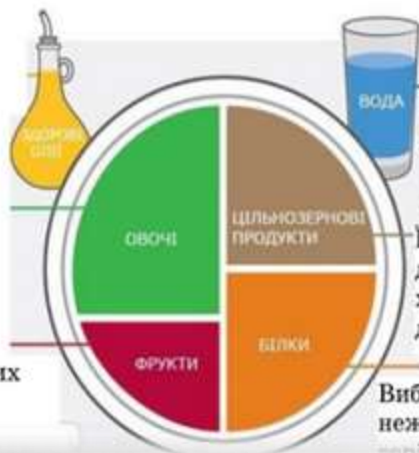
СКЛАДАННЯ КОМПЕТЕНТІСНИХ ЗАВДАНЬ

- ОПИС ЗМІСТУ ПРОБЛЕМНОЇ СИТУАЦІЇ З ОПОРОЮ НА РАНІШЕ ЗАСВОЄНІ ЗНАННЯ ЧИ ВЛАСНИЙ ДОСВІД
- ФОРМУЛЮВАННЯ ВИМОГ, ЩО ВСТАНОВЛЮЮТЬ ПОЧАТКОВІ ТА ГРАНИЧНІ УМОВИ ПРОТІКАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
- РОЗРОБКУ КРИТЕРІЇВ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ЕТАПІВ ВИКОНАННЯ ЗАВДАННЯ ТА РЕЗУЛЬТУЮЧОГО ПРОДУКТУ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ
- РОЗРОБКУ ДОПОМОГИ У ФОРМІ ЗАПИТАННЯ, ЗАВДАННЯ ЧИ ВПРАВИ, СПРЯМОВАНИХ НА КОНКРЕТИЗАЦІЮ ЗМІСТУ ОПИСАНОЇ СИТУАЦІЇ, УТОЧНЕННЯ СФОРМУЛЬОВАНИХ ВИМОГ, АКТУАЛІЗАЦІЮ ОПОРНИХ ЗНАНЬ І АКТИВІЗАЦІЮ АСОЦІАТИВНИХ ТА ПРИЧИННО-НАСЛІДКОВИХ ЗВ'ЯЗКІВ, НЕОБХІДНИХ ДЛЯ ПОШУКУ ШЛЯХІВ ЇЇ ВИРІШЕННЯ
- РОЗРОБКУ НАСТАНОВ ЩОДО ЯКІСНОГО ВИКОНАННЯ ПЕВНИХ ЗАВДАНЬ

КОМПЕТЕНТНО ЗОРІЄНТОВАНІ ЗАВДАННЯ

Використовуючи тексти параграфа, доступні додаткові джерела, графічний матеріал, склади есе «Тарілка здорового харчування».

Використовуй здорові олії (оливкову, рапсову тощо).

Пий воду, чай або каву (з малою кількістю або зовсім без цукру). Уникай солодких газованих напоїв.

Що більше овочів ти їси, то краще. Картоплю не враховуй 😊.

Їж цілюзернові продукти (коричневий рис, хліб і макарони з твердих сортів пшениці).

Їж фрукти різних кольорів.

Вибирай рибу, птицю, нежирне м'ясо, бобові та

Назва групи: «Колоритна українська мова».

Мета спільноти: пошук, тлумачення, оприлюднення, обговорення цікавих колоритних питомих українських слів.

8. «Ти зможеш!». Виконай завдання на вибір.

- Уяви ситуацію. Під час прогулянки біля дитячого майданчика дітлахи знайшли незнайомий підозрілий предмет. Розглядаючи, зрушили його з місця. Які будуть твої дії? Скористайся інструкцією.

ЯК ДІЯТИ ПРИ ВІЯВЛЕННІ ПІДОЗРІЛОГО ПРЕДМЕТА?

Якщо ви побачили підозрілий предмет:	Категорично забороняється:
<ul style="list-style-type: none"> • Попередьте перехожих про можливу небезпеку; • Обгородіть небезпечне місце підручними матеріалами (гіпками, мотузками, камінням); • Відійдіть якомога далі й зателефонуйте до служби порятунку за номером 101 	<ul style="list-style-type: none"> • торкатися підозрілого пристрою і пересувати його; • користуватися біля вибухівки засобами радіозв'язку, мобільними телефонами; • заливати пристрій рідиною, засипати ґрунтом або чимось його накривати

- Уяви ситуацію. У вашій школі проводиться тиждень безпечної поведінки. Будь соціально активним! Проведи бесіду-інструктаж для учнів молодших класів на одну із тем:

1. Обережно! Отруйні змії. 2. Обережно з вогнем у природних екосистемах! 3. Правила поведінки під час грози. 4. Як врятуватися під час пожежі? 5. Як урятуватися, якщо тебе захопили в заручники? 6. Як діяти під час повітряної тривоги? 7. Як діяти під час повені? 8. Як користуватися вогнегасником?

- Підготуй до однієї із запропонованих тем презентацію чи плакат, уклади інструкцію чи правила поведінки. Скористайся доступними джерелами інформації.

2. До якого виду інформації належить подана схема? Перетвори її в інший вид (на власний розсуд, можливо, комбінований?), створивши мотиваційне повідомлення для своїх ровесників. Наведи аргументи на захист здорового способу життя, а також контраргументи щодо шкідливих звичок.

У текстовій інформації використовуй різні дієприкметники — активно-пасивного стану; з *НЕ* і без нього; з однією -н- чи з двома -нн- тощо).

3. Робота з графічною інформацією. Розглянь світліну «Відвідини бабусі». Опиши емоційний стан учасників дійства, використовуючи дієприслівники й дієприслівникові звороти. Як ти вважаєш, що неправильно на цій світліні.

3. *Уяви ситуацію.* Під час тижня інформатики тобі запропонували виступити з повідомленням про академіка Віктора Глушкова.

- Яким інформаційним ресурсом скористаєшся на етапі пошуку інформації на запропоновану тему: традиційним чи електронним?
- Проаналізуй графічну інформацію. Занотуй результати свого аналізу.

Інформаційні ресурси є одним з основних продуктів діяльності інформаційного суспільства. Розрізняють інформаційні ресурси:

Традиційні	Електронні
друковані книжки, газети, журнали, картини, карти тощо.	будь-які дані, подані у вигляді комп'ютерних файлів — текстових, графічних, звукових, відео, файлів комп'ютерних програм, архівів тощо.

- Підготуй мультимедійну презентацію (2–3 слайди) про внесок дослідника в комп'ютеризацію економіки. Уведи в текст до слайдів дієприслівники.

2. Спробуй прожити тиждень так!

Кожного вечора розплановуй свій завтрашній день по годинно. Дотримуйся свого плану протягом дня.

Плануючи розпорядок наступного дня, проаналізуй, чи все тобі вдалося виконати із попереднього плану. Перенеси невиконане завдання на наступний день. У своєму нотатнику чи блокноті постав нагадування.

Не забудь передбачити час для читання художньої літератури.

- Оціни, що змінилося у твоєму житті, яке ти прожив / прожила за попередньо складеним планом. Чи сподобалася тобі така практика?

ПОРАДА: ЗАПАМ'ЯТАЙ!

Пам'ятай про час, який швидко минає.

Працювати над собою треба почати вже зараз.

Пригадай слова Альберта Ейнштейна, наведені в епіграфі.

Будь сучасним / сучасною. Працюй над собою.

- ## 2. Ознайомся з «Картою прокрастинації», яку уклали фахівці Інституту психології, та інформацією про відомих прокрастинаторів. На основі цієї інформації напиши вільне есе «Чи шкідлива звичка відкладати все на потім?» або склади poradnik «Як раціонально розподілити свій час».

9. «Ти зможеш!». Виконай завдання на вибір.

1. Знайди в тексті художнього твору, який вивчаєш у школі на уроці літератури, приклади різних описів. Проаналізуй. Визнач жанр, тип мовлення, стиль, художні засоби, ідею, роль для втілення авторського задуму.
2. Уяви ситуацію. Під час канікул ти відвідав / відвідала виставку сучасних художників (наприклад «Витинанка»).

- Поділися враженнями з батьками чи рідними. Опиши одну із картин.
3. Опиши в художньому стилі своє місце сили, тобто улюблений куточок там, де живеш. Використай відредаговані словосполучення із гри «Я редактор / редакторка»

6. «Ти зможеш!». Виконай завдання на вибір.

1. Уяви ситуацію. Ти прийшов / прийшла в шкільну бібліотеку в пошуку книжок, важливих для підготовки повідомлення на урок. Бібліотекар / бібліотекарка запропонував / запропонувала ознайомитися із пам'яткою читача і поставити позначку «+» чи «-» проти кожного підпункту, якщо ти приймаєш чи не приймаєш пораду. Забери пам'ятку у свій нотатник і дотримуйся кожного разу, коли сідаєш за читання.
- Випиши із пам'ятки дієслова, визнач їх граматичні ознаки. Поміркуй, чому саме ця форма дієслова вжита в пам'ятці.

ПАМ'ЯТКА ЧИТАЧА

1. Підготуйся до читання: заплануй час; забезпеч добре освітлене й зручне місце для читання; підготуй олівець, закладки, записник тощо.
2. Пам'ятай, що читання — одне з найважливіших занять у самоосвіті й ставитися до нього треба серйозно.
3. Читаючи, думай, шукай головне, основне, найістотніше.
4. Не поспішай, «не ковтай» книгу, вдумайся в логіку і зміст того, що ти читаєш.
5. Домагайся, щоб кожне речення, кожне слово, термін, фраза були добре зрозумілими.
6. Читай з олівцем у руках, роби потрібні помітки.
7. За потреби конспектуй прочитане чи роби тематичні виписки.

8. «Ти зможеш!». Виконай завдання на вибір.

1. Уяви ситуацію. Поміркуй, якими джерелами інформації потрібно скористатися для розв'язання проблеми.

Ситуація 1. На уроці літератури тобі запропонували підготувати повідомлення про життя і творчість Григора Тютюнника.

Ситуація 2. На уроці біології тобі було запропоновано підготувати презентацію про природні заповідники й заказники України.

Ситуація 3. Твоя родина вирішила покращити свої житлові умови, придбавши будинок в екологічно чистій зоні.

Ситуація 4. У новому навчальному році ти вирішив /вирішила перейти в іншу школу, бо у твоїй немає добре обладнаного комп'ютерного класу і демократичних стосунків між учителями й учнями.

РОБОТА З ТЕКСТОМ ЯК ДОРОЖНЯ
КАРТА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ
МОВИ

УКРАЇНА І УКРАЇНЦІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР

Текст Б. ВАРЕНИКИ ПО-ТЕРНОПІЛЬСЬКИ

Світлина Марти Жиравель

П'ять тисяч вареників для українських бійців наліпили волонтерки з Тернопільщини. Працювали впродовж трьох годин. Витратили 120 кг борошна, понад 20 кг картоплі та 10 кг сиру.

«Вареники ліпили дружно, — розчулено розповідає волонтерка

Ганна Батіг, бабуся учасника російсько-української війни. — Хочемо, щоб воїни відчули родину, щоб їм стало тепло на душі».

«Варенички із сиром і картоплею, ще й цибулькою заправлені. Будуть смачні», — розповіла тернополянка Надія Кусь.

Людмила Червінська — співачка. Жінка каже, що до благодійної акції долучилася вперше: «Вареники я роблю для своїх синочків, щоб вони були здорові, щоб їм смачно було, щоб вернулися з війни з перемогою» (за Б. Боденчуком).

Б. ВИКОНУЙМО ЗАВДАННЯ

- Випиши з текстів ключові слова.
- Знайди три спільні та три відмінні риси в текстах.
- Добери заголовки до текстів А і В. У заголовках використай прислівники.
- Випиши з текстів прислівники. Поясни спосіб їх творення.
- Напиши мініесе з теми «Волонтерство — це наш маленький внесок у велику перемогу».

§ 56. СПОСОБИ ТВОРЕННЯ ПРИСЛІВНИКІВ

Жовто-блакитний стяг підіймаєм,
з тризубом йдем до мети.

Олег Скрипка

Я мрію — і це не утопія, це реальність —
про щасливу демократичну країну,
що стане не тягарем, а окрасою Європи.

Країну сильну та комфортну.

Країну, де розмовлятимуть
українською мовою і вдома,
і на вулиці, і в храмі, і в театрі.

Я знаю, що ми можемо збудувати таку країну.

Я вірю, що на таку країну ми заслужили.

Віталій Портников

1. Працюймо з епіграфами.

- У якому з епіграфів йдеться про державні символи?
- У якому з епіграфів описано національні цінності? Які?
- Що спільного і що відмінного є в змісті епіграфів?
- Чи згодні ви з авторами епіграфів?

2. Продовж речення, уживши в кожному з них не менше трьох слів.
Запиши. Визнач, якою частиною мови виражені ці слова.

1. Українські воїни (які?) Українські воїни борються (як?)
2. Українські волонтери (які?) Заради перемоги ми працюємо (як?)
3. Сучасні підлітки (які?) Сучасні підлітки уміють спілкуватися (як?)

7. Прочитай текст. Опрацюй його, виконуючи завдання.

Є міста, у які закохуєшся повільно, до яких треба довго звикати, щоб відчуті їх зсередини і нарешті полюбити. Але це не про Вільнюс.

Вільнюс — це любов із першого погляду, із першого кроку литовською землею. Любов щира, беззаперечна, безумовна.

Для мене бути в Литві — це бути серед друзів. Пригадую, як першого вечора у Вільнюсі я заблукала в провулках, що тонули в сніговій темряві, і ніяк не могла вийти на центральні освітлені вулиці. Тоді мене врятував панк¹ — кремезний увічливий хлопець, що провів мене до ратуші, яку я шукала, розповів багато цікавого, а наостанок попросив бути обачнішою і не гуляти пізно ввечері самій.

А ще у Вільнюсі я вперше по-справжньому святкувала Різдво за григоріанським календарем², відчуваючи себе частиною великої європейської родини, розділяючи з нею спільні традиції і цінності. Як на мене, у Вільнюсі найкрасивіші різдвяні ялинки, оздоблені сучасно і стильно, найгомінкіші ярмарки, пронизані добрим духом Різдва. Тут можна скуштувати каву з жолудів, трав'яний чай із сушеною морквою, печиво-гриби (тепер я точно знаю, що до моєї бабусі в Одесу цей рецепт потрапив із Вільнюса) та ще багато-багато страв і напоїв литовської кухні (за Є. Завалій).

¹ Панки — представники субкультури, популярної в багатьох країнах. Панки по-особливому вдягаються, носять своєрідні зачіски, слухають панк-рок-музику; демонструють прагнення до особистої свободи і незалежності.

² Григоріанський календар — офіційно визнаний у більшості країн світу, зокрема в країнах Євросоюзу, календар, за яким Різдво святкують 25 грудня.

А. ОБГОВОРЮЙМО

- Де і коли відбуваються події, описані в тексті?
- Як ти уявляєш героїню тексту?
- Який на вигляд «кремезний панк»?
- Що вплинуло на героїню більше: екзотична зовнішність незнайомця чи його вихованість, обізнаність і турботливість? Відповідь аргументуй.
- Яких висновків ти дійшов / дійшла, обміркувавши / обговоривши епізод із панком? Чи варто упереджено ставитися до тих, хто не такий / така, як ти?
- Чому для героїні важливо святкувати Різдво разом із європейцями?
- Які литовські традиції святкування Різдва описано в тексті?

Б. ВИКОНУЙМО ЗАВДАННЯ

- Сформулюй тему тексту, визнач мікротеми.
- З'ясуй основну думку тексту, добери до нього заголовок.
- Запиши простий план тексту.
- Випиши з тексту прислівники. Поясни їх правопис.
- Напиши мініесе з теми: «Інший» не означає «гірший».

§ 59. БУКВИ -Н- ТА -НН- У ПРИСЛІВНИКАХ

Можна бути собою, не заперечуючи іншого.

Тарас Прохасько

У нас різні культури й традиції,
але спільні цілі та цінності.

З документів Євросоюзу

1. Робота з епіграфами.

- Як ти розумієш вислів Тараса Прохаська?
- Чому важливо залишатися собою?
- Чи можна зневажати інших через те, що вони по-іншому одягаються, слухають іншу музику, люблять інші страви, мають інші уподобання, захоплення, хобі? Чому?
- Яке з речень, запропонованих нижче, синонімічне до другого епіграфа?
 - А Мислимо вільно — діємо індивідуально.
 - Б Мислимо глобально — діємо локально.
 - В «Єдність у різноманітності» — гасло Євросоюзу.
 - Г Вивчив старанно — відповів бездоганно!
- Що для тебе означає вислів «єдність у різноманітності»?
- Випиши прислівники з речень А, Г.
- Укажи, від яких слів і яким способом вони утворені.
- Що вплинуло на правопис прислівників із -н- і -нн-?

7. Прочитай тексти.

Текст А. Американський освітянин, письменник та підприємець Стівен Кові наголошує, що індустріальна епоха, коли ти гвинтик великої системи й від тебе мало що залежить, минула. Настала епоха знань, у якій ти — унікальна особистість, і внесок твій також унікальний, а базується він саме на твоїх сильних сторонах.

Американський учений Говард Гарднер стверджує, що є вісім типів інтелекту: а) **лінгвістичний** — здатність читати, писати й спілкуватися за допомогою слів; б) **логіко-математичний** — здатність міркувати й розраховувати; в) **зорово-просторовий** — здатність орієнтуватися в просторі; г) **кінестетичний** — фізичний інтелект, уміння вправно володіти тілом; **г) музичний** — музичні здібності; д) **міжособистісний** — здатність спілкуватися з іншими людьми; е) **внутрішньоособистісний** — здатність до розуміння своїх почуттів, бажань і потреб; **є) природничий** — здатність учитися, досліджуючи природу.

У кожної людини домінує один або два типи інтелекту (за М. Костюк, І. Хворостяним, І. Унгуран).

Текст Б. ПРИМНОЖУЙ СВОЇ ТАЛАНТИ

Знайти й розкрити свій талант — це зробити найбільший внесок в особистий розвиток.

Але чому воно так, що коли говоримо про талант, то маємо на увазі котрийсь із «традиційно вагомих» обдарувань — спортсмена, танцюриста, ученого-лауреата? Насправді ж таланти бувають різні. **Не прибідняйся.** У тебе може бути хист читати, писати чи говорити, відчуття ритму, почуття гумору, пам'ять на деталі, вміння приймати інших такими, як вони є. Можуть бути здібності організатора, лідера чи музиканта. **Не важливо,** до чого в тебе талант — до шахів, акторства чи катання на скейтборді. Важливо, що коли ти робиш те, що любиш і до чого маєш хист, то отримуєш насолоду (за Ш. Кові).

- Дізнайся про свої сильні сторони і спрогнозуй саморозвиток, зігравши в гру «Велике відкриття», яку пропонує американський письменник Шон Кові в книзі «Сім звичок ефективних підлітків». Завантажуй гру за покликанням: <http://surl.li/mdeaja>.

А. ОБГОВОРЮЙМО

- Яка тема й основна ідея текстів?
- Який тип і стиль мовлення текстів?
- Стиль якого тексту імпонує тобі більше? Чому?
- Чому важливо розуміти свою унікальність?
- Чи є зв'язок між типом інтелекту і професією, яку вибираємо? Який? Наведи приклади.

Б. ВИКОНУЙМО ЗАВДАННЯ

- Добери заголовки до *тексту А*.
- У відповідні словесні описи типу інтелекту в *тексті А* з його графічним зображенням.

1

2

3

4

5

6

7

8

- Поясни правопис слів, виділених у *тексті Б*.
- Напиши мініесе з теми «Мої сильні сторони».

§ 60. НЕ І НІ З ПРИСЛІВНИКАМИ. И та І В КІНЦІ ПРИСЛІВНИКІВ

Жити — означає вибирати.
Але щоб зробити правильний вибір,
потрібно чітко усвідомлювати хто ти,
що ти відстоюєш,
куди тобі потрібно і навіщо.

Кові Аннан

Корабель, який не знає,
куди плисти, ніколи не має
попутного вітру.
Народна мудрість

1. Робота з епіграфами.

- Уважно прочитай епіграфи. Як ти зрозумів їх сенс?
- Чому важливо пізнавати свій внутрішній світ?
- Як це вплине на доросле життя?
- З другого епіграфа випиши слова з **не, ні**.

• З'ясуй, якою частиною мови вони виражені. Поясни правопис.

§ 57. НАПИСАННЯ ПРИСЛІВНИКІВ ІЗ ДЕФІСОМ

Права людини — це, *по-перше*, броня, яка захищає;
по-друге, правила, що вчать поводитись гідно;
по-третє, арбітри, до яких звертаються, якщо треба.

В основі прав людини лежать цінності.
Патриція Брандер

Цінності невидимі, подібно до вітру.
Ви дізнаєтесь про вітер за тремтінням листків,
а цінності усвідомлюєте за вчинками людей.

Сва Анксел

1. Робота з епіграфами.

А. Уважно прочитай епіграфи, розглянь хмаринку слів. Дай відповіді на запитання.

- Для чого потрібно знати права людини?
- Які цінності покладено в основу прав людини?
- Як ми відчуваємо, що інші виявляють повагу до наших прав?
- Як ми виявляємо повагу до прав інших людей?

Б. З першого епіграфа випиши прислівники, з'ясуй, який спосіб творення і правопис цих прислівників.

Напиши формальне есе із використанням прислівників на одну з тем: «Найважливіші мої права й обов'язки», «Як я виявляю повагу до людини», «Чому інформацію треба сприймати критично?», «Звідки я черпаю знання про себе?», «Мої сильні й слабкі сторони», «Коли мій голос (слово) має значення».

- У творі використай не менше десяти прислівників.
- Для виразнення своїх думок скористайся матеріалами параграфів 54–60.

7. Прочитай тексти. Опрацюй їх, виконавши завдання.

Текст А. «Я завжди писатиму у відповідь» — книжка, заснована на реальних подіях. Кейтлін із США та Мартін із Зімбабве завдяки простому домашньому завданню стають друзями. Написавши перші листи одне одному, вони навіть не здогадувалися, як сильно це змінить їхні долі. Кейтлін усвідомить, що у світі є проблеми набагато складніші, ніж непорозуміння з подругами — і вона відкладатиме гроші не на прикраси, а на сплату за навчання в школі для свого друга. А в Мартіна з'явиться шанс здійснити свою мрію — здобути освіту в США і стати лікарем, щоб допомагати своїм співвітчизникам. Історія цієї дружби доводить, що, маючи бажання і мінімальні можливості, можна змінити чиєсь життя на краще (*С. Павелецька*).

Текст Б. Одного червневого ранку листоноша вручив мені великий м'який конверт, більший за підручник. Я знав, що це від неї, бо його, як завжди, прикрашали маленькі сердечка, смайлики та зірочки. Поруч із моїм іменем фіолетовим чорнилом із блискітками вона написала: «НДН». Від неї я дізнався, що це означає «найкращі друзі назавжди».

Я (ледь)ледь стримався, щоб не відкрити пакунок просто там, на очах у всіх тих, хто чекав на пошту. Але (все)таки вирішив повернутись (до)дому. Мені хотілося побути на самоті. Через те що в нас був один двір на чотири сім'ї, там завжди хтось тинявся. Але (в)день у будинку зазвичай було порожньо. Без електрики та вікон там завжди панувала темрява. Ми лише вбиралися там (з)ранку й спали (в)ночі. Я увійшов (у)середину, радіючи прохолоді й тиші. (С)початку я побачив листа, приклеєного до пакунка. Фіолетовим чорнилом із блискітками Кейтлін написала: «Вітаю з минулим Д(д)нем народження, Мартіне!». Я був дуже розчулений (*Кейтлін Аліфіренка, Мартін Ганда*)

3. Творче завдання. Напиши есе на тему «Як я виявляю повагу до людини». У творі використай прислівники.

РОБОТА З ТЕКСТАМИ РІЗНИХ ЖАНРІВ І СТИЛІВ

4. Прочитай текст.

Ранок народився в росах, у зелених буйнощах левад. Увесь край світився могутніми соняшниками, що розверталися своїми тугими коронами для цвіту. Картоплі по пояс. Усе буяло, усе наливалось життєвою силою в цю благодатну пору раннього літа. Земля ніби прагнула виявити свою нестримну щедрість, порадувати людей усім найкращим, що тільки може їм дати. Левади вабили холодками темно-зеленими, водою ставків блищали, розкидалися шатрами верб, яворів, кущами калини. У садках білили хати дивної краси. Що не хата — то мистецький витвір. Одна підведена яскраво-червоним, друга — темно-зеленим і вкрита соломою, сусідня — очеретом з чепурними китичками по краях. І всі хати білі, чисті, святкові, для щасливого літа вони білились і зараз змагалися в красі (Олесь Гончар).

7. Прочитай вірш «Чарівні слова» Надії Красоткіної виразно вголос.

ЧАРІВНІ СЛОВА

Я слова чарівні знаю, Вивчила охоче! І в розмові їх вживаю. Зранку і до ночі! — Доброго здоров'я, Галю! — Добрий день, Оленко! Ти до мене, я до тебе Звернемось гарненько!	З добрим ранком всіх вітаю, Як іду із хати. І кажу всім «На добраніч», Як лягаю спати. І «Спасибі», й «Дуже прошу», «Вдячна вам», «Будь ласка»! Словом радість всім приношу, — Світ стає, як казка!
---	--

«Всім привіт!», «Іди здорова»,
«Дякую красенько»!
Ось така чарівна мова
Радує серденько.
«До побачення, вам, люди»,
«Будьте всі здорові!»
І слова чарівні всюди
Ви вживайте в мові!

Надія Красоткіна

4. Прочитай наукову інформацію, застосовуючи маркування.

Емоції — це ситуативний вияв душевних переживань, це внутрішній відгук на події, що відбуваються; реакція — це одна з форм відображення світу, що позначає душевні переживання, хвилювання, почуття.

Одне із завдань художньої літератури як мистецтва слова — викликати емоції в читача, відтворивши картину світу за допомогою художніх образів. Емоційний складник характерний для будь-якого художнього твору. Для цього письменники вдаються до певних засобів:

- фонетичних (звукові повтори, звуконаслідування тощо);
- лексичних (синонімія, омонімія, антонімія та паронімія; використання іншомовних слів, неологізмів, авторських новотворів, застарілої лексики, термінів, професіоналізмів, ідіоматичних виразів тощо);

«Напевно, вона радіє, що повернулася додому», — подумав багатій. А вголос запитав:

— То як, сподобалося тобі жити в селі?

— Дуже сподобалося, тату! — радісно плескаючи в долоні, відповіла дочка.

— Он як? — здивовано розвів руками багатій. — І чим тобі сподобалося життя простих людей?

— Знаєш, тату, в нас є кішка, а у них їх аж чотири, а ще пес, корова, кінь, поросята. Дівчинка загинала на руці пальчики й усміхалася. У нас басейн, а перед ними — ціле безкрає море. Наш масток освітлюють ліхтарі, а в них мільйон зірок видно на небі. Їм належить увесь світ, тату! Дякую тобі, найкращий батьку, що подарував мені можливість пожити з найщасливішими людьми у світі.

Замислився багатій...

— Це тобі дякую, донечко, — відповів багатій, міцно обіймаючи її. — Я зрозумів, що можна бути бідним, маючи незліченну кількість грошей, і почуватися багатим, не маючи й копійки за душею.

А. ОБГОВОРЮЙМО

- Поділися враженнями від прочитаної притчі. Які почуття й емоції вона в тебе викликала?
- Сформулюй тему твору.
- Чи вдало, на твій погляд, дібрано заголовок до тексту? Що він виражає — тему чи основну думку притчі?
- Схарактеризуй образ доньки багатія.
- Чи можна вважати її щасливою людиною? Прокоментуй.
- Прочитай вислів Каміля Піссаро. Як ти його зрозумів / зрозуміла?
- Із життєвою позицією кого із героїв перегукується твердження Каміля Піссаро? Обґрунтуй свою думку.
- Розглянь світлина. Поміркуй, чи передає вона внутрішній стан доньки багатія.

ОБГОВОРЮЙМО

3. Робота в парі. Прочитайте текст.

У сім'ї, у постійному спілкуванні з близькими ми дістаємо перші уроки такого потрібного в житті вміння, як співпереживання.

Чи вмiєте ви відчувати настрій матері, батька, бабусі, брата чи сестри? Не просто — добрий чи поганий, а найменші нюанси: радість, що спалахнула в очах, притлумлену образу, приховану усмішку. Чи можна навчитися цього?

Психологи вважають, що здатність до співпереживання, співчуття починається від уміння уявити, що відчуває інша людина, уміння сприймати чужу біду та чужу радість як власні. У ці хвилини ми стаємо духовно багатшими, добрішими.

Цього можна і треба навчитися! (За М. Лемберською).

А. ОБГОВОРЮЙМО

- Поділіться враженнями, чи вмiєте ви відчувати настрій рідних.
- На ваш погляд, про які важливі для спілкування вміння говорить автор?
- Що можна «прочитати з обличчя»?
- Розгляньте уважно світлина. Обговоріть, який емоційний стан переживають герої. Що може стати бар'єром для спілкування?

4. «Незакінчене речення». Продовж речення. За потреби скористайся матеріалом довідки.

Натепер в Україні функціонують до 500 державних і, власне, кілька тисяч недержавних музеїв. Серед історичних музеїв, у яких зберігаються матеріальні й духовні надбання народу, провідне місце посідають: Національний музей історії України в Києві, Дніпропетровський історичний музей ім. Д. Яворницького, Харківський та Львівський історичні музеї.

Серед 30 художніх музеїв України особливо цінні фонди демонструють музеї Львова, Харкова, Одеси, Дніпра, Кропивницького, Сум.

Найбагатші експозиції має Український музей етнографії та художнього промислу у Львові, Шевченківський національний заповідник у Каневі та Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини.

Незліченні скарги України є невід'ємною частиною світової та європейської історико-культурної спадщини (з дитячої енциклопедії «Україна»).

А. ОБГОВОРЮЙМО

- Сформулюй тему й основну думку інформації.
- Чим вразив тебе текст?
- Які музеї існують у вашому місті / селі, громаді, регіоні? Які музеї відвідували ви? Поділись враженнями.

Б. ВИКОНУЙМО ЗАВДАННЯ

- Визначте частки, з'ясуйте їх роль у реченнях.
- Використовуючи матеріал вправ, доступні джерела, надбання рідного краю, складіть діалог на тему «Музеї України» Озвучте перед однокласниками / однокласницями.

Національний музей історії України

Львівський історичний музей

Музей історика Дмитра Яворницького

Сумський краєзнавчий музей

ГОВОРІННЯ

СЛУХАННЯ

КОМПЕТЕНТНОСТІ

НАСКРІЗНІ НАВИЧКИ

Види навчальної діяльності

7. Вдумливо прочитай анотацію до книжки «Ви це зможете». Поясни роль дієприкметників у тексті.

Говорити про здоров'я зараз важливо й модно. Цю тему порушує українська авторка Дарка Озерна на сторінках видання «Ви це зможете». Книга, написана рукою біологині, захоплює читачів вже з перших сторінок. Рекомендації, розміщені в посібнику, переконливо доводять значення фізичної активності, сну, раціону в житті людини. Висновки, надані авторкою, ґрунтуються на сучасних наукових дослідженнях. Проілюстровані сторінки додають бажання перечитати корисні поради.

Інформація навчить дорослих і підлітків правильно будувати здоровий спосіб життя.

- Чи зацікавила тебе інформація? Чому?
- Які книжки про здоровий спосіб життя ти читав / читала? Поділись своїми враженнями з товаришами / товаришками.
- Більше дізнатися про книжку можна, перейшовши на сайт Миколаївської обласної бібліотеки для юнацтва, на якому є відеоролик про це видання.

У текстовій інформації використовуй різні дієприкметники — активного і пасивного стану; з НЕ і без нього; з однією -н- чи з двома -нн- тощо).

8. «Ти зможеш!». Виконай завдання на вибір.

1. Прочитай текст, вставляючи пропущені літери. Знайди дієприкметники. Зроби розбір дієприкметників.

Одне з доброзичливих народних побажань так і каже: «Будь здоровий, як вода». Ще й досі в деяких сім'ях зб..рігся звичай випускати малих дітей голісінькими під зливний теплий літній дощ з надією, що діти після цього краще ростуть.

У теплу пору року дітей у селі привчають ходити босоніж. Цю традицію народної педагогіки, тепер дещо призабуту, палко підтримав видатний педагог Василь Сухомлинський.

ВИКОНУЙМО ЗАВДАННЯ

5. Самостійна робота. Прочитай текст мовчки.

У народі кажуть, що дім без книг — це тіло без душі. Справді, важко уявити, що у ХХІ ст. серед нас може повноцінно жити байдужа до книги людина. Навіть предки українців ще за часів Руси-України були чи не найосвіченішими у Європі. Князь Ярослав Мудрий, про величезну бібліотеку якого й досі ходять легенди, високо оцінював роль книги у навчанні й вихованні людини: «Велика-бо користь від навчання книжного».

Книги — це життєдайні ріки, які напоюють духовністю та культурними надбаннями попередників усе нові й нові покоління. Вони беруть початок з ніколи не пересихаючого джерела народної мудрості. У книгах — світло розуму й вершин людського духу (за І. Гузенком).

А. ОБГОВОРЮЙМО

- Яке враження справив на тебе текст?
- Сформулюй тему та головну думку тексту. Придумай заголовок.
- Що тобі відомо про Національну бібліотеку імені Ярослава Мудрого? Відшукай інформацію про неї з доступних джерел, двома-трьома реченнями озвуч у класі.

Б. ВИКОНУЙМО ЗАВДАННЯ

- Досліди сполучники тексту за планом: а) речення із сполучником; б) роль сполучника в реченні; в) розряд сполучника за будовою; г) розряд сполучника за походженням. Висновки оформ у таблиці.

2. ЦІКАВО! Прочитай і опрацюй, давши відповіді на запитання й виконавши завдання.

Іноді того, хто, читаючи, нічого не нотує, порівнюють із метеликом, який безтурботно перелітає з квітки на квітку, а того, хто веде нотатки, — з працелюбною бджолою, яка в кожній квітці знайде нектар, щоб перетворити його на запашний солодкий мед про запас (за В. Лесиним).

- Поясни, як ти зрозумів / зрозуміла слова дослідника.
- Чому автор порівнює саме цих комах?
- З якою комахою ти асоціюєш себе під час читання?
- Пригадай: нотатки під час читання — це первинний чи вторинний текст.
- Які вторинні тексти тобі відомі? Наведи приклади.

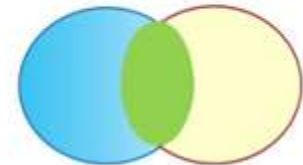

А. ОБГОВОРЮЙМО

- Яку проблему порушено в тексті? Назвіть ключові слова тексту.
- Чи погоджуєтесь ви з твердженнями, що є в тексті? Чому?
- Поміркуйте, чи доречно дібрана графічна інформація для наведеного тексту. Чи змінили б ви її? Чому?
- У яких заходах на захист довкілля, що відбувалися у вашій родині, громаді чи навчальному закладі ви брали участь?

Б. ВИКОНУЙМО ЗАВДАННЯ

- Випиши речення з дієприкметниками. Визнач лексичне значення, граматичні ознаки, синтаксичну роль їх.
- На основі результатів дослідження дієприкметників заповни діаграму Вена (Кола Вена), зазначивши на ній ознаки дієслова і ознаки прикметника, а також укажи, що властиве із цих ознак дієприкметнику.

РОЗВИВАЄМО
ІНФОМЕДІЙНУ
ГРАМОТНІСТЬ

ІНФОМЕДІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ

- ✓ Розуміння, як працюють медіа: власники, журналістські стандарти, редакційна політика
- ✓ Вміння визначати жанри журналістських повідомлень
- ✓ Розуміння понять цензури, самоцензури
- ✓ Вміння аналізувати твори кіномистецтва
- ✓ Вміння аналізувати рекламу, розрізняти її типи (соціальна, комерційна, п'яр, контекстна реклама тощо)

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ

- ✓ Вміння ставити питання
- ✓ Вміння обґрунтовувати власну позицію
- ✓ Вміння оцінювати та інтерпретувати події
- ✓ Вміння проводити паралелі з теперішнім часом
- ✓ Вміння аналізувати передумови та причини події

СОЦІАЛЬНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ

- ✓ Вміння ідентифікувати та протидіяти мові ворожнечі
- ✓ Вміння ідентифікувати і протидіяти стереотипам і дискримінації
- ✓ Навички етичного спілкування

СТІЙКІСТЬ ДО ВПЛИВІВ, ФАКТЧЕКИНГ

- ✓ Вміння ідентифікувати прояви пропаганди
- ✓ Вміння ідентифікувати ботів і тролів
- ✓ Вміння ідентифікувати фейки й інструменти маніпуляції (зокрема, через псевдоекспертів, клікбейт-заголовки, маніпулятивні фото, відео, тексти, статистику тощо)
- ✓ Базові навички емоційного інтелекту (ідентифікувати вплив медіа на наші емоції)

ІНФОРМАЦІЙНА ГРАМОТНІСТЬ

- ✓ Вміння ефективно шукати інформацію
- ✓ Вміння шукати та працювати з джерелами та першоджерелами
- ✓ Розуміння авторського права, вміння впізнати плагіат
- ✓ Вміння відрізнити факти від суджень
- ✓ Вміння систематизувати інформацію, висувати гіпотези та оцінювати альтернативи

ЦИФРОВА БЕЗПЕКА

- ✓ Менеджмент приватності, розуміння цифрового сліду
- ✓ Навички з особистої кібербезпеки (протидія онлайн-шахрайству, шкідливим програмам)
- ✓ Вміння запобігати ризикам у комунікації (протидія кібербулінгу, глумінгу)

ВІЗУАЛЬНА ГРАМОТНІСТЬ

- ✓ Вміння аналізувати фото, лого, символи, постери, інфографіку, інші візуальні ряди

**КОМПЕТЕНТНОСТІ,
що розвиває проєкт
ВІВЧАЙ ТА РОЗРІЗНЯЙ:
інфо-медійна грамотність**

ІННОВАЦІЙНІСТЬ, РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ

- ✓ Вміння впливати ідеї завдяки онлайн-інструментам
- ✓ Вміння використовувати медіа для соціального блага

**ВІВЧАЙ ТА РОЗРІЗНЯЙ:
інфо-медійна грамотність**

ІНФОМЕДІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ

6. «Ти зможеш!». Виконай завдання на вибір.

1. Напиши есе на тему «Як сприймати масмедіа і не стати жертвою маніпуляцій?». Використай матеріал уроку, а також ілюстрацію.

2. Прочитай текст, перейшовши за QR-кодом або за покликанням <https://cutt.ly/2wAPTo2l>. Проаналізуй текст, використовуючи поради, подані в § 23. Визнач, чи якісна й достовірна інформація представлена в тексті. Відповідь аргументуй.

8. «Ти зможеш!». Виконай завдання на вибір.

1. Уважно розглянь інфографіку, розміщену на сайті національної поліції України. Напиши коментар, у якому оціни інформацію.

Телефонні шахраї
Телефонують,
що родича затримала
поліція або він у лікарні?
Терміново
вимагають гроші?
**Не піддавайся на обман.
Телефонуй 102!**

**Шахрайство
з електронними картками**
Запитують телефоном
термін дії картки, код безпеки
на її зворотному боці,
банківські паролі з SMS?
Не повідомляй. Це шахраї!

Інтернет-шахраї
Розраховуйся за товар, придбаний в інтернеті,
після його отримання!
**У жодному разі не перераховуй завдаток.
Це обман!**

4. Розглянь хмарку слів «Джерела інформації». Склади рейтинг, до яких джерел ти звертаєшся найчастіше під час навчання.

5. Мовленнєвий практикум. Говори правильно!

ІНФОРМАЦІЙНИЙ та ІНФОРМАТИВНИЙ

Ці слова в сучасній українській літературній мові мають різне значення.

ІНФОРМАТИВНИЙ — «наповнений інформацією, відомостями» вживають у словосполученнях: *інформативний зміст, інформативний характер, інформативний виклад*, які поширені в мові медіа, у діловій та науковій сферах.

Наприклад: *Зведення розвідників мають короткий інформативний зміст, чітку оцінку подій.*

ІНФОРМАЦІЙНИЙ — стосується інформації і називає предмет, «який містить, опрацьовує, видає інформацію»: *інформаційне агентство, інформаційні технології* тощо.

Наприклад: *Завдяки рекламній кампанії в медіа створено інформаційний банк даних щодо ринку праці в Києві (за Т. Коць).*

• Добери власні приклади вживання слів *інформативний* та *інформаційний*.

• Посаднай запропоновані лексеми зі словосполученнями *наукова стаття, новинний випуск*.

• Як ти розумієш, що таке *інформаційне перевантаження? Як його уникнути?*

6. Це цікаво! Найсучаснішим пошуковим

системам можна ставити завдання у вигляді звичайного запитання. Система сама розбереться, які слова й словосполучення ключові.

• **Поекспериментуй.** Добери інформацію про екологічні проекти, які організували й проводили члени вашої громади протягом останніх трьох років. Для пошуку інформації в інтернеті в пошуковик увведь запитальні речення. Сформулуй і запиши висновок за результатами пошуку.

7. Робота в малих групах. Пригадайте, про які способи пошуку інформації вам відомо з уроків інформатики. Ознайомтеся із змістом графічної інформації, яка подана за QR-кодом або покликанням.

ПІДКАЗКА! Практичні рекомендації щодо складання запити для пошукової системи

Формулюючи проблему для пошукової системи, дотримуй правил. Це дозволить заощадити час і отримати максимально відповідний пошуковий результат.

Підказка розлога, тому всі дванадцять правил подано за QR-кодом або покликанням (завдання 3).

8. «Ти зможеш!». Виконай завдання на вибір.

1. Розглянь рекламний плакат. Перевір за кількома джерелами, чи відповідає інформація таким критеріям: актуальність, повнота, об'єктивність, доступність, достовірність.

• Склади стисле висловлювання про подію, анонс якої ти аналізував / аналізувала, використовуючи дієприслівники доконаного та недоконаного виду.

2. Перейди за QR-кодом або покликанням https://issuu.com/pictoric.ua/docs/book_media

чи, ознайомся із плакатами, уміщеними в книжку «Довіряй, але перевіряй. Медіаграмотність в українському суспільстві».

Напиши короткий відгук на видання, використовуючи дієприслівники доконаного й недоконаного виду, теперішнього й минулого часу.

3. Прочитай. Від дієслів, що в дужках, утвори потрібну форму дієприслівників. Спиши, розставляючи розділові знаки й пропущені літери. Поясни.

МОВНЕ
РОДИНОЗНАВСТВО:
УКРАЇНСЬКІ
СЛОВНИКИ У ШКОЛІ

Олена Семенов

11 березня · 🌐

#Мовне_родинознавство

Зі словом РІД пов'язані слова БРАТ, ДРУГ, ДРУЖИНА, ГРОМАДА, ДЕРЖАВА.

В основі слова ДРУГ - давній корінь деръ, дерево, міць.

В українській мові є прекрасні епітети до слова ДРУГ: близький, випробуваний, відважний, відданий, вірний, давній, найдорожчий, дорогоцінний, єдиний, задушевний, істинний, коханий, любий, люб'язний, милий, міцний, надійний, найближчий, найкращий, незмінний, нерозлучний, перший, постійний, приятний, сердечний, славний, співчутливий, справедливий, старий, турботливий, шанований, щирий.

Історія слів – це коріння мови, історія народу.

Із нового підручника "Українська мова" для 5 класу НУШ видавництва "Астон" (авторський колектив: О. М. Семенов, Т. І. Дятленко, М. Д. Білясник, В. В. Волницька)

<https://aston.te.ua/.../vybir.../ukrainska-mova-5-klas/>

👍👎❤️ 169

28 коментарів

ДЕРЖАВА ДРУЖИНА ДРУГ ЗДОРОВ'Я

- У ЦИХ СЛОВАХ ВИДІЛЯЄТЬСЯ КОРИНЬ ДЕР- "ДЕРЕВО"
- КОЛИ ВІТАЄМОСЬ "ЗДРАСТУЙТЕ", ТО БАЖАЄМО ЛЮДИНІ БУТИ "ГАРНИМ ДЕРЕВОМ", ТОБТО ЗДОРОВОЮ

Олена Семенов
13 березня · 🌱

Суми Sumy, 13.03.2022.
#Це_моє_місто_моя_країна

Надвечір'я.
З глибокою вдячністю, тихою і світлою молитвою за наших красивих воїнів, мужніх захисників, сильних духом захисниць, за героїчну ПРАЦЮ комунальних служб міста, які забезпечують тепло, воду, світло, додають упевненості й віри сумчанам і сумчанкам.

Слово «праця» реалізується не лише в значенні «турбота», «труд». Це також «добро», «благо», «натхнення», внутрішня краса людини». "Сродна праця".

Виховання дитини відбувалося насамперед через працю. У родині привчали: «Роби так, щоб батьку й матері не було соромно від людей».

#Мовне_родинознавство

Частина матеріалів є складником нового підручника "Українська мова" для 5 класу НУШ видавництва "Астон"
<https://aston.te.ua/.../vybir.../ukrainska-mova-5-klas/>

Мова

Псл. **m^blva* «гомін», **m^blviti* «
ГОМОНІТИ»; МОЛИТИСЯ
(освітитися, стати чистим)

МОЛИТВА = МО + ЛИТВА" =
мова + ріка (вода)...

МОЛОКО=МО+ЛОКО

Родинне слово

Псл. * *slovo*

- звукове вираження поняття;
- порада, розповідь, наказ.
«Пізнай самого себе»
(Григорій Сковорода)

Олена Семенов
25 березня · 🌱

Суми Sumy, 25.03.22, надвечір'я
#Це_моє_місто_моя_країна

Хай вам Бог пошле, чого в нього просите!
Хай вас Господь підтримить на сім світі!
Хай свята водичка зцілить Ваші тілесні і
душевні болі.
Хай Ангели бережуть Вас і Вашу родину!

Велике діло добре слово. Воно ... потрібне людині, як хліб і мед, як
жива вода. (Олександр Довженко)
Слова, що ліки, - допомагають людині лишень, коли вони сказані
від душі. (Олександр Захаренко)
#Мовне_родинознавство с.60
<https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/10482>

Історія слів – це коріння мови, історія народу, його зв'язків з іншими мовами і національними культурами.

У живому родинному слові утверджувалися
визначальні форми етикету й поведінки:

Щоб тебе добра година знала!

Не поминай лихом, а добром, як схочеш.

Дай, Боже, з роси, з води!

Накажи вас, Боже, хлібом та сіллю.

Дай боже здоров'я, просимо Вас.

Текст Б. ВАРЕНИКИ ПО-ТЕРНОПІЛЬСЬКИ

Світлина Марти Журавель

П'ять тисяч вареників для українських бійців наліпили волонтерки з Тернопільщини. Працювали впродовж трьох годин. Витратили 120 кг борошна, понад 20 кг картоплі та 10 кг сиру.

«Вареники ліпили дружно, — розчулено розповідає волонтерка

Ганна Батіг, **бабуся** учасника російсько-української війни. — Хочемо, щоб воїни відчули родину, щоб їм стало тепло на душі».

«Варенички із сиром і картоплею, ще й цибулькою заправлені. Будуть смачні», — розповіла тернополянка Надія Кусь.

Людмила Червінська — співачка. Жінка каже, що до благодійної акції долучилася вперше: «Вареники я роблю для своїх синочків, щоб вони були здорові, щоб їм смачно було, щоб вернулися з війни з перемогою» (за Б. Боденчуком).

8. «Ти зможеш!». Виконай завдання на вибір.

1. Прочитай текст, вставляючи пропущені літери.

Знайди дієприкметники. Зроби розбір дієприкметників.

Одне з доброзичливих народних побажань так і каже: «Будь здоровий, як вода». Ще й досі в деяких сім'ях зб..рігся звичай випускати малих дітей голісінькими під зливний теплий літній дощ з надією, що діти після цього краще ростуть.

У теплу пору року дітей у селі привчають ходити босоніж. Цю традицію народної педагогіки, тепер дещо призабуту, палко підтримав видатний педагог Василь Сухомлинський.

У своїй відомій книж..і «Серце віддаю дітям» він розповідає про те, як сіл..с..кі діти-шестилітки прийшли першого дня до школи: «Майже всі діти святково вдягнені, у новеньких ч..р..вичках. Чому ж батьки намагают..ся захистити дитячі ніжки від з..млі, уранішньої роси й гарячої розпеч..ної сонцем землі? Усе це вони роблять із добрих намірів, а вихо-

* * *

«Його називають “Привидом Києва”, хоча він захищає нашу безпеку, мов справжній Янгол. У небесних боях український пілот уже збив 10 літаків окупантів», — йдеться в повідомленні СБУ.

Командування Повітряних Сил ЗСУ розповіло про особу легендарного «Привида Києва». Супергероем виявились усі пілоти 40-ї бригади тактичної авіації Повітряних Сил.

Слава Україні! Героям слава! (Із повідомлення СБУ).

батько

добрий, мудрий, веселий, втомлений, грізний, сивоволосий, сонцелюбний, хазяйновитий, великоголовий, веселий, втомлений, говіркий, грізний, добрий, дебелий, єдиний, життєзнаючий, задушевний, заклопотаний, коренастий, люб'язний, мовчазний, мудрий, немічний, новоспечений, самотній, осиротілий, покійний, примружений, рідний, сердитий, сивоволосий, слабкий, сонцелюбний, сутулий, тверезий, хазяйновитий, хворий, убогий, шанований, щиросердний.

Олена Семенов

19 березня · 🌱

З дитинства...

Хліб від зайчика.

Чи приносили вам такий хліб? Хто приносив чи передавав?

Чи смачний такий хліб?

Смачні і пиріжки із квашеною капустою.

Берегиня, пиріжки, мої рідні..., мій народе, для якого хліб є святинею.

Земля – матінка, а хліб – батечко.

Коли хліб на столі, тоді і стіл – престіл.

Доїж шматочок хлібця, бо в ньому твоя сила.

Рідні серцю кожного спогади дитинства, рідні слова,

рідна

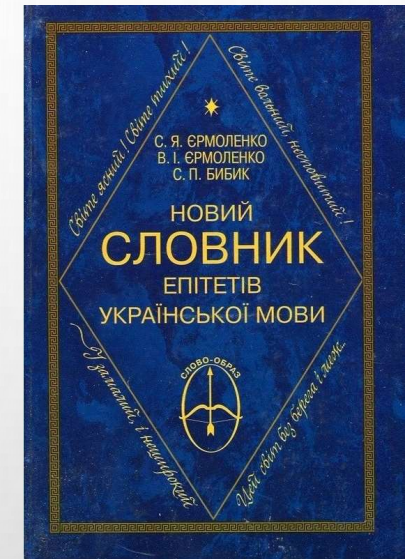
"... мова.

Вона як хліб. Вона мені свята". (Ліна Костенко)

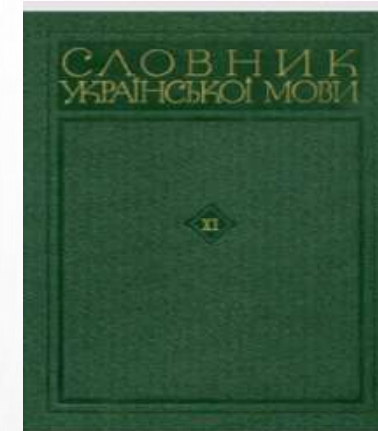
МАМА

ДОБРА, ЛАГІДНА, ТЕРПЛЯЧА,
ЛЮБЛЯЧА, РОЗУМНА, МУДРА,
ПРАЦЕЛЮБНА, МИЛА, ЄДИНА,
ТУРБОТЛИВА, СПРАВЕДЛИВА,
ЧЕСНА, ЩИРА, ВИНАХІДЛИВА,
НІЖНА, НАЙКРАЦА, КРАСИВА,
ЕНЕРГІЙНА, НЕЗЛАМНА,
МИЛОСЕРДНА, ЖИТТЄЛЮБНА,
КМІТЛИВА, УСПІШНА,
ОПТИМІСТИЧНА, ПОРЯДНА,
ЛЮДЯНА, СМІЛИВА,
СПОСТЕРЕЖЛИВА,
ДОБРОДУШНА, ВИТРИВАЛА,
ПРИВАБЛИВА, РІШУЧА,
ОБ'ЄКТИВНА, ЦІЛЕСПРЯМОВАНА,
РАДІСНА, ДОТЕПНА, ОСВІЧЕНА

- **ДІТИ:**
- МАЛЕНЬКІ ДІВЧАТКА І ХЛОПЧИКИ;
- СИНИ І ДОЧКИ РІЗНОГО ВІКУ;
- МАЙБУТНЄ ПОКОЛІННЯ. («СЛОВНИК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ»)
- ПРАСЛОВ'ЯНСЬКЕ DETI Є ФОРМОЮ МНОЖИНИ
- ЗБІРНОГО ІМЕННИКА DETЬ – ГОДОВАНЕ ГРУДДЮ.
- У «ЛЕКСИКОНІ» ПАМВИ БЕРИНДИ ЗАФІКСОВАНЕ СЛОВА «ОТРОЧА», ЩО ПОЯСНЮЄТЬСЯ ТАК: ДИТЯ, НЕМОВЯТКО, ДИТЯТКО, ПЕЛЕНЧАТКО (ЦІ СЛОВА ОЗНАЧАЛИ ПЕРІОД ЖИТТЯ ДИТИНИ З МОМЕНТУ НАРОДЖЕННЯ ДО РОКУ).
- **ЯКІ ЗНАЧЕННЯ СЛОВА «ДІТИ» У СТАЛИХ ВИСЛОВАХ?**
- **ІТИ НА ДІТИ; НІДЕ ПРАВДИ ДІТИ, ПОВОДИТИ СЕБЕ, ЯК ДИТИНА.**

ЛЕКСИКОН СЛОВЕНОРОСЬКИЙ ПАМВИ БЕРИНДИ : ПАМ'ЯТКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ XVII СТ. АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР, ІНСТИТУТ МОВОЗНАВСТВА ІМ. О. О. ПОТЕБНІ; ВІДПОВ. РЕД. К. К. ЦІЛУЙКО, ПЕРЕДМ. В. В. НІМЧУК. КИЇВ, 1961. 272 С.

5. Робота в парі. Розподіліть слова у два стовпчики:

- 1) слова, які викликають позитивні емоції;
- 2) слова, які викликають негативні емоції.

Дівчинка, дружок, козарлюга, бабище, дівчинонька, татко, Тарасик, **братець**, сестриця, донечка, синочок, бабусенька, матуся, женишок, Марієчка, торгош, Максимко, злодюга, ледарюга, вітрюган, собацюра, косарик, інтелігентик, музикантик, холодюка, зміюка, мудрація, літературщина, штукенція, гупанина, гуркотнеча, забіяка, злодюжка, зануда, замазура, гульвіса, неволя, нещастя, нездара, неук, нечупара, недотепа, праліс, пращур, прадавній, правічний, прабатьківщина, білоручка, доброчинник, дурносміх, гріхопадіння, зірвиголова, пройдисвіт, пустодзвін, пустоцвіт, видресирувати, знюхатися, сфабрикувати, верховодити.

- Зробіть словотвірний аналіз слів. Дослідіть, які засоби допомагають передати позитивне чи негативне ставлення.

- *Серед поданих слів-епітетів*
- *виберіть такі, що стосуються:*
- **1) сина, 2) дочки, 3) і сина, і дочки:**

білозубий, білявий, благородний, блудний, бойовий, бравий, ввічливий, вільнолюбний, впертий, вродливий, гнучкий, доброзичливий, заплаканий, квітучий, кремезний, ладний, мініатюрний, мудрий, мужній, показний, спесивий, тонкостанний, хазяйновитий, чорнокосий, шанобливий, щебетливий, ущипливий, рішучий, норовистий, пихатий, ясночолодий.

8. Досліджуємо текст. Прочитай інформацію.

Боротися з проблемами — непросте завдання. Тому краще попередити їх появу. Як запобігти шкідливим звичкам? За допомогою чого можна сформувати негативне ставлення до шкідливих звичок?

Плакати, білборди про здоровий спосіб життя оформлені яскраво і лаконічно привертають увагу кожної людини. Відео про шкідливі звички переглянуті в родинному колі не залишають байдужими **сина** чи доньку. Клімат сім'ї сформований на засадах здорового способу життя стає прикладом для дітей на все життя.

- Яких розділових знаків не вистачає в реченнях? Обґрунтуй їх уживання.
- Визнач дієприкметники. Як вони утворились?
- Доповни текст своїми судженнями (2–3 речення).

3. Робота в парі. Прочитайте текст.

У сім'ї, у постійному спілкуванні з близькими ми дістаємо перші уроки такого потрібного в житті вміння, як співпереживання.

Чи вмієте ви відчувати настрій матері, батька, бабусі, брата чи сестри? Не просто — добрий чи поганий, а найменші нюанси: радість, що спалахнула в очах, притлумлену образу, приховану усмішку. Чи можна навчитися цього?

Психологи вважають, що здатність до співпереживання, співчуття починається від уміння уявити, що відчуває інша людина, уміння сприймати чужу біду та чужу радість як власні. У ці хвилини ми стаємо духовно багатшими, добрішими.

Цього можна і треба навчитися! (За М. Лемберською).

А. ОБГОВОРЮЙМО

- Поділіться враженнями, чи вмієте ви відчувати настрій рідних.
- На ваш погляд, про які важливі для спілкування вміння говорить автор?
- Що можна «прочитати з обличчя»?
- Розгляньте уважно світлини. Обговоріть, який емоційний стан переживають герої. Що може стати бар'єром для спілкування?

4. «Незакінчене речення». Продовж речення. За потреби скористайся матеріалом довідки.

Бар'єри спілкування зумовлюють...

Щоб уникнути перепони спілкування, треба...

Довідка: конфлікти; невдоволення; стреси; непорозуміння; страхи; роздратування; агресивність; булінг; компроміс; співпереживання; прийняття людини, якою вона є тощо.

5. Прочитай текст мовчки. Дотримуючись відповідної інтонації, зачитай уголос ті фрагменти, які найбільше зацікавили.

Деякі люди вважають, що їхнє фінансове благополуччя залежить від держави, зокрема від рівня заробітних

6. Уяви ситуацію: у тебе є брат або сестра. Він / вона просить допомогти скласти короткий виступ (6–7 речень) до дискусії про вплив математики на мислення та пам'ять людини. Який текст ти б склав / склала? Уведи в нього дієслова умовного способу. Запиши складений текст.

Поміркуймо над загадками:

- У хлопчика стільки ж сестер, скільки й братів, а в його сестри сестер вдвоє менше, ніж братів. Скільки в сім'ї сестер?
- Скільки їх було: мати, дочка, брат, сестра, дядько, племінниця?
- Одного батька і однієї матері дитина, а нікому з них не син?
- У семи братів по одній сестрі. Скільки всіх?

*Вибачте, пробачте, даруйте,
перепрошую,
не гнівайтесь*

Вибачте на сім слові.

Прошу, простіть на слові.

Простіть за слово, що сказав

Не у гнів будь сказано.

Простіть, шануючи хліб і честь вашу!

Хай Бог простить, а я прощаю.

Бог з вами! Що було, то минуло!

Бог з вами, на тім світі віддасте з пиріжками!

Хто до тебе з каменем,

а ти до нього з хлібом-сіллю!

Слово – зброя для національної безпеки

sum20ua.com, services.ulif.org.ua/expl;

www.inmo.org.ua/sum.html

§ 70. ДРУЖНЯ БЕСІДА

1. Робота з епіграфом.

- Прочитай і прокоментуй вислів.
- Чи погоджуєшся із твердженням авторки вислову?
- Чому, на твій погляд, так важливо уміти працювати в команді?
- Якими вміннями має володіти людина, щоб бути членом чи гравцем успішної команди?
- Добери синоніми до слова **команда**. За пореби звернися до синонімічних **словник**ів.

Поодинокі ми можемо так мало;
разом ми можемо перевернути гори.

*Хелен Келлер,
письменниця, лектор і політик*

Словникова культура дослідника

УКРАЇНСЬКА МОВА В ОБ'ЄКТИВІ СЛОВНИКА

- **НАПРЯМ:** "ЧОМУ СЛОВНИКИ ВАЖЛИВІ У СУЧАСНОМУ ЖИТТІ"
- **МЕТА РОБОТИ ЗА НАПРЯМОМ:**
 - ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ СТІЙКОСТІ, МОВНОГО ЧУТТЯ, МОВНОГО СМАКУ, РОЗВИТОК СЛОВНИКОВОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ, ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ СЛОВНИКІВ, ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВИХ НАВИЧОК В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ТА СВІТОВОМУ ПРОСТОРІ.

зони мозку, ніж ті, що працюють під час аналізу й редагування. Саме тому обидва етапи надзвичайно важливі.

Дитячі тексти мають два основні мінуси: надто довгі або надто короткі речення. Це залежить від специфіки мислення: невміння будувати довгий смисловий ланцюжок та нездатність виокремити конкретні теми з хмар думок і асоціацій.

Якими мають бути речення? Спробуйте читати текст уголос. Письмовий текст є відображенням думок, а думки — відображенням усного мовлення. Отже, якщо ви здатні прочитати фразу на одному диханні, — усе добре. Перечитування текстів уголос робить помилки помітнішими, яскраво демонструє збіг у ритмі, неправильно побудовані фрази.

Правило поділу стосується й абзаців. Через їх відсутність читач швидко втомлюється та втрачає увагу, а зрештою — не розуміє змісту. Важливо керуватися загальноприйнятим правилом: один абзац — одна думка, один завершений опис, один комплекс дій (за редакційними матеріалами журналу «На урок»).

А. ОБГОВОРЮЄМО

- Що нового дізнався / дізналася з медіатексту?
- Поясни значення слів «саморедагування», «фрирайтинг», за потреби звернися до **словників**.
- Сформулюй тему й основну думку медіатексту.
- Визнач ключові слова кожної мікротеми, склади план.
- Чим текст для тебе особисто повчальний і корисний?

Б. ВИКОНУЙМО ЗАВДАННЯ

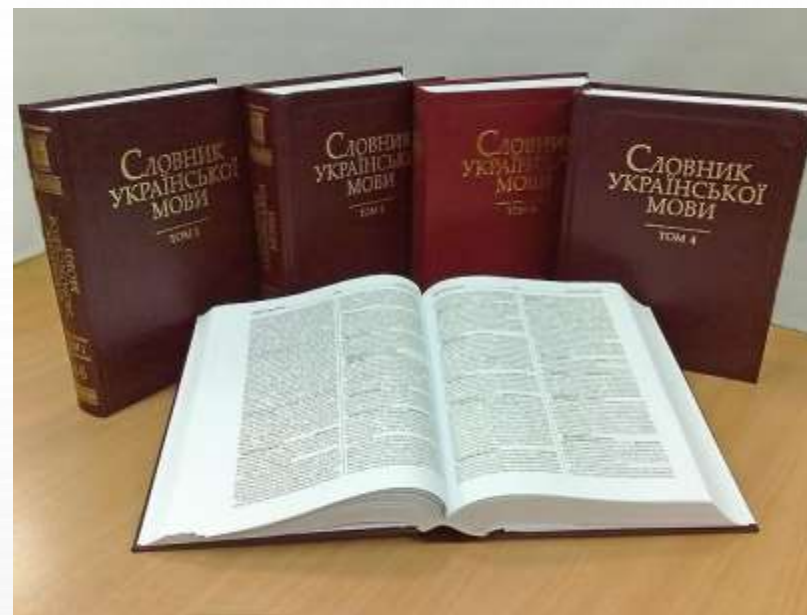
- Визнач стильову належність медіатексту. Обґрунтуй свою позицію.
- Досліди лексичні й граматичні засоби зв'язку речень у тексті.

4. Мовленнєвий практикум! Говори правильно! Склади речення із запропонованими словосполученнями.

Зустрічаються друзі, наприклад, у супермаркеті, а трапляються на полицях смаколики — фрукти-ягоди, а також помилки в диктанті!

4. Мовленнєвий практикум! Говори правильно!

ОЗНАЙОМИТИСЯ чи ПОЗНАЙОМИТИСЯ?

Чи близькі ці слова? У тлумачному **словнику** зазначено: **ПОЗНАЙОМИТИСЯ**, -млюся, -мишся. **1. (з ким)**. Завести, почати знайомство з кимось. — *Познайомимось ближче.*

Отже, познайомитися можна з людиною.

Ознайомитися (з ким-чим). Дістати відомості про когось, щось, набути знань у чомусь. Ознайомитися з документами, зі змістом статті, повідомленням, новиною, коментарем тощо.

- Добери синоніми до обох слів. Склади з кількома синонімами речення.

Словник – невід’ємна складова навчання

“Словники України” online

[Словозміна](#) [Синонімія](#) [Антонімія](#)

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ ПОРТАЛ

“Словники України” online

[Словозміна](#) [Синонімія](#) [Антонімія](#)

сучасний – прикметник

відмінок	однина			
	чол. р.	жін. р.	сер. р.	неозв.
називний	сучасний	сучасна	сучасно	сучасно
родовий	сучасного	сучасної	сучасного	сучасної
давальний	сучасному	сучасній	сучасному	сучасній
знахідний	сучасний, сучасного	сучасну	сучасне	сучасні, сучасні
орудковий	сучасним	сучасною	сучасним	сучасними
місцевий	нау сучасному, сучасним	нау сучасній	нау сучасному, сучасним	нау сучасній

СУЧАСНИЙ (який існує, відбувається, живе і т. ін. тепер, нині; який стосується найновішого часу, найновішої епохи), **ТЕПЕРІШНИЙ, НИНІШНИЙ, СЬОГОЧАСНИЙ, СЬОГОДНІШНИЙ, НОВИЙ, НОВІТНИЙ, СЬОГОДЕННИЙ** *поет.*, **НОВОЧАСНИЙ** *поет.*; **МОДЕРНИЙ** (найновішої моди). *Сучасна епоха; Сучасний етап історичного розвитку; - Не згодна я з вашими думками про теперішній час. По-вашому виходить, що зараз не час для героїства (А. Головка); Він доєго не міг заснути, згадував нинішні пригоди (М. Коцюбинський); Перекидались лайкою навіть ясновельможні шляхтичі, неначе дві ворожі уллиці, дві юрби сьогочасних парубків з двох ворожих кутків на селі (І. Нечуй-Левицький); [Хуса:] Звичайне, мати, як стара людина, що в часи новітні не може звичає старих держати (Леся Українка); Сьогоденні проблеми; Це ж новочасні миру голуби - Оці лункі, стрімкі аероплани (М. Рильський); Модерне взуття.*

ПОКЛИКАННЯ ТА QR-КОДИ НА СЛОВНИКИ
ТА ІНШІ ДОПОМІЖНІ МАТЕРІАЛИ

	Додаток 1 КОРОТКЕ ТЛУМАЧЕННЯ ДЕЯКИХ СЛІВ ІНШОМОВНОГО ПОХОДЖЕННЯ https://cutt.ly/IONSzPi	
	Додаток 2 КОРОТКИЙ СЛОВНИЧОК ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ https://cutt.ly/UONFaLC	
	Додаток 3 ПОХОДЖЕННЯ ДЕЯКИХ БІБЛІЙНИХ Й АНТИЧНИХ ВИСЛОВІВ https://cutt.ly/4ONFxlU	
	Додаток 4 СЛОВНИЧОК НАЙУЖИВАНІШИХ СЛІВ ІЗ ЛІТЕРОЮ «Г» https://cutt.ly/oONFQbk	
	Додаток 5 З ОРФОГРАФІЧНОГО СЛОВНИКА https://cutt.ly/GONFUvm	
	Додаток 6 ЗІ СЛОВНИКА НАГОЛОСІВ https://cutt.ly/vONFKDW	
	Список використаних джерел https://cutt.ly/oO8C6IT	

КОРОТКИЙ СЛОВНИК МОВОЗНАВЧИХ ТЕРМІНІВ

(за Великим тлумачним **словником** СУМ, Малою філологічною енциклопедією (укладачі: О. Скопненко, Т. Цимбалюк)

- Абревіатура** — скорочення слова чи словосполучення, уживане в усному та писемному мовленні (*МВС — Міністерство внутрішніх справ, ДАІ — Державна автомобільна інспекція*).
- Алфавіт** — сукупність усіх літер, розміщених у певному порядку (*походить від назв перших літер грецького алфавіту альфа і бета, або віта*).
- Апостроф** — нарядковий знаку вигляді коми, уживаний у деяких мовах для позначення роздільної вимови.
- Афікс** — морфема, що має в слові додаткове словотвірне чи морфологічне значення (*префікс, суфікс, інфікс, флексія*).
- Відміна** — клас однієї з іменних частин мови, об'єднаний спільними особливостями відмінювання. У сучасній українській літературній мові виокремлюється чотири відмини іменника.
- Відмінок** — граматична категорія іменних частин мови (*іменника, прикметника, числівника, займенника*), дієприкметника, яка служить для вираження синтаксичних зв'язків, а також семантичних відношень до інших слів. У сучасній українській літературній мові сім відмінків (*називний, родовий, давальний, знахідний, орудний, місцевий, кличний*).
- Відмінювання** — зміна іменних частин мови, дієприкметника за відмінками. Для іменника — ще й за числами, для прикметника, порядкових числівників, займенників, дієприкметників — зміна за відмінками, родами й числами.
- Власні назви** — індивідуальні назви окремих предметів (*Михайло Григорович, Закарпаття, Дніпро*). Інша назва — оніми.
- Граматика** — галузь мовознавства, що вивчає закономірності формотворення і словозміни, типи словосполучень і речень у певній мові. У складі граматики виокремлюють морфологію й синтаксис.
- Дієвідмінювання** — зміна дієслів за особами, числами, родами.
- Дужки** — парний розділовий знак, що використовується для виділення слів, словосполучень, речень.
- Енциклопедія** — наукове чи науково-популярне довідкове видання.
- Епіграф** — афоризм, крилатий вислів, цитата тощо, які автор розмістив перед текстом твору.
- Есе** — невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію.
- Ескіз** — незакінчений твір, загальний начерк, що характеризує задум твору.
- Жива мова** — мова, яка в конкретний історичний момент є розмовною мовою народу, змінюється внаслідок впливу інших мов, розвитку народу.
- Загальні назви** — узагальнені назви предметів, явищ (*місто, село, учень, країна*).
- Заголовок** — назва твору (*частини, розділу*), що визначає тему (*ідею*) твору (*частини, розділу*).
- Знак оклику** — розділовий знак, який свідчить про емоційність висловлення.
- Знак питання** — розділовий знак, який ставиться в кінці питального речення.
- Ідея** — головна думка у творі.
- Інтерв'ю** — бесіда з конкретною особою, розрахована на оприлюднення, що дає змогу показати погляди цієї особи на якесь важливе питання, подію.
- Інтерфікс** — 1. Частина слова, що служить для з'єднання інших морфем (*гра-(в)-ець*). 2. Єднальний звук, що об'єднує дві і більше основи в одне слово (*пар-(о)-*

ПОБАЖАННЯ

Нехай тобі, дитино, прибавить в ручки,
ніжки і в животик трішки!

Бувайте здорові, ростіть великі,
від черевика до чоловіка

Бувайте здорові, але не самі із собою,
а з отцем і матінкою, з усім домом

У живому родинному слові утверджувалися
визначальні форми етикету й поведінки:

Щоб тебе добра година знала!

Не поминай лихом, а добром, як схочеш.

Дай, Боже, з роси, з води!

Накажи вас, Боже, хлібом та сіллю.

Дай боже здоров'я, просимо Вас.

